

ולר"י נראה דעתה אין לחוש מתי ידליק דאנו אין לנו היכרא אלא לבני הבית שהרי מדליקין מבפנים.

גדר "עד שתכלה רגל מן השוק"

9. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעב סעיף ב ומיהו ה"מ לכתחלה, אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה; ואם עבר כל הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין.

10. משנה ברורה סימן תרעב ס"ק יא (יא) כל הלילה - עד עמוד השחר ובברכה והיינו דוקא אם בני הבית נעורים אבל אם ישנים אין לברך עליהם אלא ידליק בלא ברכה דכמו דלדידהו לא היה מברך אלא בזמן פרסום הנס ה"נ לדידן. ואם בא לביתו קודם עה"ש ומצא ב"ב ישנים מן הנכון שיקיצם כדי שיוכל להדליק בברכה:

11. שער הציון סימן תרעב ס"ק יז (יז) מגן אברהם ודרך החיים וחיי אדם. ובספר חמד משה האריך בזה ודעתו דאם שכח או נאנס ולא הדליק עד שיטנו כולם יקיץ ב' או ג' מהם וידליק, ואם אי אפשר להקיצם, מכל מקום ידליק ויברך, דלפי דברי המגן אברהם אם יהיה אדם במקום שאין איש אף מאנשי הבית שם ידליק בלא ברכה, ולא ראינו זה בפוסקים, ואדרבה השלטי גבורים כתב בשם ריא"ז דאף אם הוא בין הנכרים לבדו צריך להדליק, ומשמע מדכתב כן בפשיטות, שידליק בברכה, אלא ודאי דאם יכול לפרסם ההדלקה בפני רבים יותר עדיף, אבל אי ליכא אנשים, בשביל זה לא יבטל המצוה, כן נראה לי וכן נוהגין העולם, עד כאן לשונו, וספק ברכות להקל, ומכל מקום מי שרוצה לנהוג כוותיה אין מוחין בידו:

12. רמ"א אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעב סעיף ב הגה: י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ ליזהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק (ד"ע וטור בשם תוספות), ומ"מ טוב ליזהר גם בזמן הזה;

13. משנה ברורה סימן תרעב ס"ק י (י) אינו צריך - וידליק כשבני הבית מקובצים יחד

14. ביאור הלכה סימן תרעב סעיף ב ד"ה * ומ"מ טוב ומ"מ טוב ליזהר גם בזה"ז - שאע"פ שמדליקין בפנים כיון שמדליקין בפתח הבית והוא פתוח יש הכירא לעוברים ושבים [טור]:

15. ערוך השולחן אורח חיים סימן תרעב סעיף ו אבל עכשיו שמדליקין לגמרי בחדרים הפנימים א"צ לדקדק בהזמן אלא שידליק בעוד שבני הבית נעורים [ב"ח] וזהו שכתב רבינו הרמ"א י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ ליזהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק ומ"מ טוב ליזהר גם בזמן הזה עכ"ל כדי לעשות כתקנת חכמים ורוב ישראל נזהרים גם עתה להדליק בהזמן שקבעו חכמים

איסור אכילה לפני הדלקת נרות

16. משנה ברורה סימן תרעב ס"ק י ואפילו ללמוד אסור משהגיע זמנה וכ"ש אכילה וש"ד ואפילו התחיל פוסק:

17. שולחן ערוך אורח חיים הלכות פסח סימן תלא סעיף ב יזהר כל אדם שלא יתחיל בשום מלאכה ולא יאכל, עד שיבדוק. ואפילו אם יש לו עת קבוע ללמוד, לא ילמוד עד שיבדוק

18. משנה ברורה סימן תלא ס"ק ו

1. רי"ף מסכת שבת דף ט עמוד ב עד שתכלה רגל מן השוק עד כמה א"ר יוחנן עד דכליא רגלא דתרמודאי פ' עצים ידועים אצלם ונקראים תרמודא ובני אדם המביאין אותם נקראין תרמודאי ומתעכבין עד אחר שקיעת החמה כמו חצי שעה עד שמגיעין לבתיהם:

2. חידושי הריטב"א מסכת שבת דף כא עמוד ב עד דכליא רגלא דתרמודאי. פ' מוכרי עצים הנקראים תרמודאי והיו מתאחרים שם ברחוב העיר, ובכל מקום הדבר הזה כפי מה שהוא, והמנהג הפשוט ששיעורו כל זמן שחנניות המוכרים שמן וכיוצא בהם פתוחות.

3. רמב"ם הלכות מגילה וחנוכה פרק ד הלכה ה שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או ית',

4. שו"ת אור לציון חלק א - אורח חיים סימן מד ומשמע מלשונו שיש מציאות שצריך להדליק יותר מחצי שעה.

והנה שמעתי שהרב מבריסק צ"ל חידש מלשון הר"מ הנ"ל, שכוונתו שאם הוא נמצא במקום שאנשים עוברים ושבים עד שעות מאוחרות בלילה, חייב להניח שמן שידלק משעת השקיעה עד שתכלה רגל העוברים ושבים שבאותו מקום, ואפילו אם נמשך זמן זה כמה שעות, חייב להניח כשיעור זה, וכן היה נוהג למעשה.

5. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעב סעיף ב שכח או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא; הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ואם נתן בה יותר יכול לכבותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן.

6. תשובות והנהגות כרך א סימן שצ בכל אופן אין הכוונה של תכלה רגל כפשוטו ממש כל זמן שאנשים בשוק, שזהו עד שעה מאוחרת מאד, אלא הכוונה לאנשים שבשעת ההדלקה היו עדיין בחנויות ולא ראו הדלקה, ובשבילם יהא הנר דלוק כחצי שעה אחרי זמן הדלקה שגם הם יראו פירסומי ניסא, ולכן צריכים לשים שמן שידלק עד אז, והיום רוב החנויות נסגרות בשבע בערב, וע"כ זהו השיעור היום בני"ח שיהיה דלוק עד חצי שעה אחר שעה זו שרוב החנויות יסגרו. וכמבואר בש"ג, לכן כשאני נמצא בארץ ישראל בחנוכה אני מקפיד מאד לשים שמן שידלק עכ"פ עד שעה שבע וחצי בערב.

7. חזון עובדיה

והנה יש אומרים בשם הגרי"ז מבריסק, שמכיון ששיעור השמן שבנר חנוכה הוא עד שתכלה רגל מן השוק, בזמן הזה שאנשים רבים עוברים ושבים עד השעות המאוחרות בלילה צריך ליתן שמן בנר חנוכה עד זמן שתכלה רגל מן העוברים ושבים אף שזה נמשך כמה שעות ... ובאמת שאין זה מוכרח שאחר שקבעו חכמים משך זמן ההדלקה שהוא כחצי שעה לא ישתנה הדין כלל.

8. תוספות מסכת שבת דף כא עמוד ב

דאי לא אדליק מדליק - אבל מכאן ואילך עבר הזמן אומר הר"י פורת דיש ליזהר ולהדליק בלילה מיד שלא יאחר יותר מדאי ומ"מ אם איחר ידליק מספק דהא משני שינויי אחרינא

(ו) ולא יאכל - וטעימה בעלמא שרי והיינו פת כביצה ולא יותר או פירות אפילו הרבה וכמו שכתבנו בסוף סימן רל"ב

19. פסקי תשובות אורח חיים סימן תרעב אות ז

ומש"כ המ"ב 'ושאר דברים' כוונתו על עיסוק במלאכה ובמסחר שאסור משהגיע זמן הדלקת הנרות, ולכן תמוה על מה שהעולם מתירים לעצמם לשהות בבתי מסחריהם ובמלאכתם כשהגיע זמן הדלקת הנרות ופעמים שמשתהים עד שעבר זמן שתכלה רגל מן השוק,

לא לטלטל את המנורה בתוך החצי שעה

20. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כג עמוד א

עששית שהיתה דולקת והולכת כל היום כולו, למוצאי שבת מכבה ומדליקה. אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - שפיר. אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה, האי מכבה ומדליקה? מכבה ומגביה ומניחה ומדליקה מיבעי ליה! ועוד, מדקא מברכינן אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה שמע מינה: הדלקה עושה מצוה, שמע מינה. והשתא דאמרין הדלקה עושה מצוה, הדליקה חרש שוטה וקטן - לא עשה ולא כלום. אשה ודאי מדליקה, דאמר רבי יהושע בן לוי: נשים חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס.

21. תלמוד בבלי מסכת שבת דף כב עמוד ב

תא שמע. דאמר רבא: היה תפוש נר חנוכה ועומד - לא עשה ולא כלום. שמע מינה: הנחה עושה מצוה - התם: הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה. תא שמע. דאמר רבא: הדליקה בפנים והוציאה - לא עשה כלום. אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה - הדלקה במקומו בעינן. משום הכי לא עשה כלום. אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום? - התם נמי; הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה.

22. פרי חדש אורח חיים סימן תרעה סעיף א

ומשמע ודאי, דלמסקנא דקיי"ל הדלקה עושה מצוה לא צריכינן לטעמא דהרואה אומר לצורכו הוא דאדלקה, אלא היינו טעמא משום דהדלקה במקומה בעינן. ותימא על ה"ר"ף [י, א] והרא"ש [שבת פרק ב סימן ז ד"ה קבעין] שכתבו טעם דהרואה אומר, וכדברי הרב המחבר ז"ל. ולשון הרמב"ם [חנוכה ד, ט] מדוקדק בזה, שכתב הדליקו בפנים והוציאו דלוק והניחו על פתח ביתו לא עשה כלום עד שידליקו במקומו.

23. פרי חדש אורח חיים סימן תרעה סעיף א

מסתברא לי, שאלו נרות של מתכת הנהוגות בערי פראנקייא שיש להם ח' פיות ואחד עולה על גביהם והוא השמש, והם מיוחדות להדליק בהם בחנוכה מידי שנה בשנה, ולא נעשו אלא לכך, והדבר ידוע לכל שאין משתמשים בהם, אם אחזה בידו עד שכבתה יצא, כיון דקיי"ל הדלקה עושה מצוה ולא הנחה, וליכא למיחש לרואים שיאמרו לצורכו הוא אוחזה מאחר שאין דרך בכך. וליכא למיחש לאינשי דעלמא, דאי הכי גבי חצר שיש לה שני פתחים [שבת כג, א] אפילו מרוח אחת ליבעי הדלקה בשתי הפתחים, והכי אמרינן התם דלא חיישינן אלא לבני מתא, כן נראה לי להלכה ולא למעשה:

24. דרכי משה הקצר אורח חיים סימן תרעה

(א) וכתב מהר"י ווייל (דינין והלכות סי' לב) דצריך להניחה שם חצי שעה במקום הדלקתה

25. בית יוסף אורח חיים סימן תרעה

מצאתי כתוב בשם מוהר"י אבוהב ז"ל כתב בנמוקי יוסף כי פעם אחת ראה בבית הכנסת שהדליקו הנרות בכלי שהיו מדליקין כל השנה להאיר שבאותו כלי היו נרות מתוקנות לנר

חנוכה ואחר שהדליק המדליק נר חנוכה היה מוליך החבל בידו להגביה הכלי להעמידה במקומו המיוחד לו כל השנה ומיחה ביד המדליק שלא יעשה כן שאף על פי ששמעו העומדים בבית הכנסת הברכה של חנוכה בשעת ההדלקה מכל מקום הרואה שלא היה שם באותה שעה יאמר לצרכו הוא שהדליקו ולכך צוה שלא יגביהנו אלא שיניחנו למטה בפחות מעשרה ... ונראה לי שמאחר שהדלקת נר בבית הכנסת אינו אלא משום מנהג שנהגו (עי' לעיל סי' תרעא) ואין חוששין שיהיה לפני הפתח אלא לפני ההיכל אין לדקדק בזה כל כך משום הנכנסים והיוצאים ועוד שאפילו בבית אין אנו מדליקין עכשיו אלא מפני בני הבית ואם כן לפי זה אין לחוש לעוברים ושבים כל כך וכל שכן בבית הכנסת שהרי כל הבאים לשם יודעים שאלו הנרות הם של חנוכה ועוד היה נראה לומר שמאחר שכבר הדליקו במקום שאינו ראוי דה"ל ככתבה שאין זקוק לה עכ"ל

26. שולחן ערוך אורח חיים הלכות חנוכה סימן תרעה סעיף א

הדלקה עושה מצוה, ולא הנחה, שאם היתה מונחת במקומה שלא לשם מצות חנוכה, מדליקה שם וא"צ להסירה ולהניחה לשם מצות חנוכה. לפיכך עששית שהיתה דולקת כל היום, שהדליקה מערב שבת למצות חנוכה, למוצאי שבת מכבה ומדליקה לשם מצוה; ומ"מ צריך שידליקנה במקום הנחתה, שאם הדליקה בפנים והוציאה לחוץ, לא יצא, שהרואה אומר: לצורכו הוא מדליקה; וכן אם מדליקה ואוחזה בידו, במקומה, לא יצא, שהרואה אומר: לצרכו הוא אוחזה.

27. מגן אברהם סימן תרעה ס"ק ב

וע' בב"י די"א שבנרות ב"ה מותר להדליקו במקום זה ולהניחן במקום אחר ומ"מ יש ליזהר לכתחלה:

28. משנה ברורה סימן תרעה ס"ק ו

(ו) והוציאה לחוץ וכו' - וכתבו הפוסקים שאפילו היה ההדלקה והנחה במקום אחד בפנים או בחוץ ג"כ יש ליזהר שלא לטלטל הנ"ח ממקומו עד שיושלם השיעור של הדלקה דהיינו חצי שעה ויש מאחרונים שמקילין בזה וכתב הפמ"ג דלכתחלה בודאי יש ליזהר בזה. ואפילו בנרות חנוכה שמדליקין בביהכ"נ ג"כ נכון ליזהר לכתחלה שלא לטלטל ממקומו עד שיעור חצי שעה: